

Ірімшік және сүзбе өндірісі

ДАЙЫНДАҒАН:
ИЕМБЕРГЕНОВ.Е

Мазмұны

- Кестелер тізімі
- Суреттер тізімі
- Резюме
- Кіріспе
- **1. Жобаның тұжырымдамасы**
- **2. Өнімнің (қызметтердің) сипаттамасы**
- **3. Өндірістер бағдарламасы**
- **4. Маркетингтік жоспар**
  - 4.1 Өнімдер (қызметтер) нарығының сипаттамасы
  - 4.2 Негізгі және әлеуетті бәсекелестер
  - 4.3 Нарықты дамытудың болжамды бағасы, күтілетін өзгерістер
  - 4.4 Маркетинг стратегиясы
- **5. Техникалық жоспарлау**
  - 5.1 Техникалық процесс
  - 5.2 Ғимараттар мен құрылыстар
  - 5.3 Жабдық және инвентарь (техника)
  - 5.4 Коммуникациялық инфрақұрылым
- **6. Ұйымдастыру, басқару және құрам**
- **7. Жобаны іске асыру**
  - 7.1 Іске асыру жоспары
  - 7.2 Жобаны іске асыру шығындары
- **8. Пайдалану шығыстары**
- **9. Жалпы және әкімшілік шығыстар**
- **10. Қаржыландыру қажеттілігі**
- **11. Жобаның тиімділігі**
  - 11.1 Cash-flow проекциясы
  - 11.2 Пайда мен залалдардың есептері
  - 11.3 Баланс проекциясы
  - 11.4 Қаржы индикаторлары
- **12. Әлеуметтік-экономикалық және экологиялық әсер**
  - 12.1 Әлеуметтік-экономикалық мәні
  - 12.2 Қоршаған ортаға әсер
- Қосымшалар

Кестелер тізімі

- 1 - кесте - Өндірістің жылдар бойынша жоспарланған бағдарламасы
- 2-кесте - Цех өнімдері мен шикізатқа жоспарланған бағалар, тг.
- 3-кесте – ҚР 2014-2015 жж. 10 айында мал шаруашылығы шикізатын қайта өңдеу өнімдері өндірісі мен импорты, тонна
- 4-кесте - Қазақстан қалаларындағы әр түрлі өндірушілердің ірімшік пен басқа да сүт өнімдерінің бағалары
- 5-кесте - ҚР-ның табыстары әр түрлі халқының сүт өнімдерін тұтынуы
- 6-кесте – Жамбыл облысындағы ірімшік және сүзбе өндіретін негізгі компаниялар
- 7-кесте - Ірімшік және сүзбе өндірісі үшін қажетті жабдықтар тізбесі
- 8-кесте - Жобаны іске асырудың күнтізбелік жоспары
- 9-кесте - 2016 жылға арналған инвестициялық шығындар
- 10-кесте - Бір айдағы ауыспалы шығыстар (негізгі шикізатқа қосымша), ҚҚС-сыз
- 11-кесте – Өзіндік құнның есебі , тг.
- 12-кесте - Кәсіпорынның бір айдағы жалпы және әкімшілік шығыстары, мың тг.
- 13-кесте - Еңбекақы төлеу шығыстарының есебі, мың тг
- 14-кесте - Жобаның инвестициялары, мың теңге
- 15-кесте - 2016 жылға арналған қаржыландыру бағдарламасы, мың теңге
- 16-кесте - Кредиттеу шарттары
- 17-кесте - Кредит бойынша төлемдер, мың теңге
- 18-кесте - Рентабельділік көрсеткіштері
- 19-кесте - Жобаның 5 жылына арналған баланстық есеп коэффициенті
- 20-кесте - Жобаның қаржылық көрсеткіштері
- 21-кесте - Жобаның залалсыздығын талдау, мың тг.
- 22-кесте - Болжамдау кезеңіндегі салықтық түсімдердің көлемі (7 жыл), мың теңге

Суреттер тізімі

- 1-сурет - Қазақстан Республикасында 2014-2015 жж. қаңтар-қараша айларындағы сүт өнімдерінің өндірісі, ақша түрінде, млн. теңге
- 2-сурет - ҚР-да 2014-2015 жж. 10 айындағы ірімшік және сүзбе экспорты, тонна
- 3-сурет - Ұйымдастыру құрылымы

Резюме

Жобаның тұжырымдамасы ірімшік және сүзбе өндірісі кәсіпорынын құруды қарастырады.

Кәсіпорын қызметінің мақсаттары ірімшік және сүзбе өндіру және оны сату болып табылады. Жоспарланған кәсіпорынның нысаналы тобы өнімдерді тұтынушы орташа табысы бар тұрғындар болып табылады.

Цех (өндірістік орын-жай), сондай-ақ ірімшік және сүзбе, пастеризацияланған сүт және қаймақ дайындау үшін сүтті қайта өңдеуге қажетті жабдықтар сатып алу жоспарлануда.

Жоба бойынша жалпы инвестициялық шығындар мыналарды қамтиды:

Шығыстар, мың теңге	2016
Негізгі капиталға инвестициялар	66 513
Айналым капиталы	3 000
Барлығы	69 513

Жобаны қаржыландыруды жоба бастамашысының өз қаражаты есебінен сияқты қарыз капиталы есебінен де жүзеге асыру жоспарлдануда.

Қаржыландыру көзі, мың теңге	Сомасы	Кезеңі	Үлесі
Өз қаражаты	20 854	04-05.2016	30%
Қарыз қаражаты	48 659	04-05.2016	70%
Барлығы	69 513		100%

Кредиттеудің келесі шарттары қабылданды:

Кредит валютасы	теңге
Пайыздық ставка, жылдық	12%
Өтеу мерзімі, жыл	6,5
Пайыздар мен негізгі борышты төлеу	ай сайын
Пайыздарды өтеудің жеңілдікті кезеңі, ай	6
Негізгі борышты өтеудің жеңілдікті кезеңі, ай	6
Өтеу түрлері	тең үлестермен

Жобаның 5 жылына арналған кәсіпорын қызметі тиімділігінің көрсеткіштері:

Жылдық пайда (5 жыл), мың теңге	8 815
Активтердің рентабельділігі	15%

15% дисконттау ставкасы кезінде инвестицияланған капиталдың дисконтталған таза кірісі 7 жылда 3 656 мың теңгені құрады.

Ішкі кірістілік нормасы (IRR)	16%
Ағымдағы таза құны (NPV), мың теңге	4 672
Жобаның өзін-өзі ақтауы (жай), жыл	4,1
Жобаның өзін-өзі ақтауы (дисконтталған), жыл	5,8

Жоба экономикалық көзқарас жағынан мыналарға ықпал ететін болады:

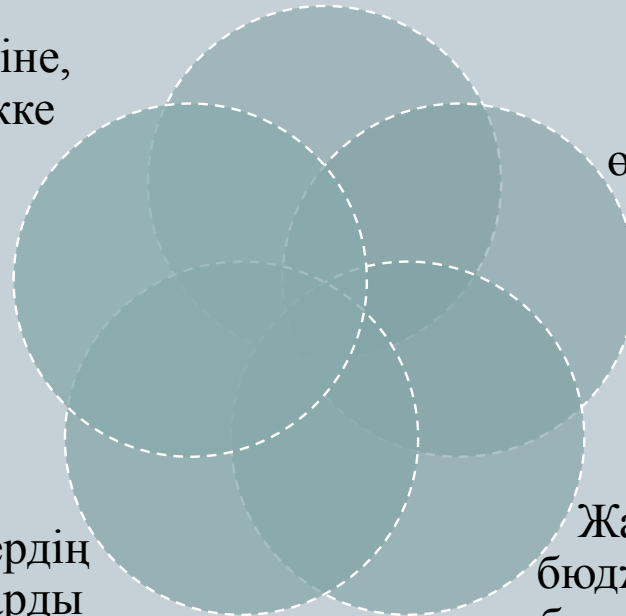
Жаңа жұмыс орындарын құру, бұл жұмысшылардың тұрақты пайда табуына мүмкіндік береді;

Халықтың сүт өнімдеріне, атап айтқанда: ірімшікке және сүзбеге деген сұранысын қанағаттандыру.

Ірімшік және сүзбе өндіретін және сататын жаңа кәсіпорын құру;

Әлеуметтік әсерлердің арасында мыналарды бөліп көрсетуге болады:

Жамбыл облысының бюджетіне салықтар мен басқа да аударымдардың түсуі.

Кіріспе

Қазақстандық сүт өнімін өндірушілер үшін нарық жағдайындағы қызмет маңызды проблемалармен және көптеген тәуекелдермен қатарлас келді. Аграрлық секторға дәстүрлі түрде ұлттық экономиканы дамытуда, яғни сүт өнімдері индустриясын дамытуда маңызды рөл берілгеніне қарамастан, бірінші кезекте кем дегенде сенімді шикізат базасы болуы тиіс, өндірушілердің өздері және талдаушылар саланың өсу қарқынының төмендегенін мойындап отыр және импорттың басымдық алуына алаңдаушылық білдіруде.

Бұл ретте сүт өнімдерінің бағасын демократиялы деп айтуға болмас, ауқаттылар санатына жатпайтын кейбір тұтынушылар бүгіннің өзінде сүзбені немесе, мысалы, қаймақты күнде сатып ала алмайды. Сонымен қатар, сүт өнімдерін тұтыну ұлт денсаулығының жай-күйіне тікелей әсер етеді және қоғамның салауаттылығы деңгейін көрсетеді.

Қазіргі әлемдік дағдарыс, әрине, сүт өнімдері нарығының жағдайына әсерін тигізді, алайда алдағы жылдары оларды тұтыну төмендемейді, қайта ұлғаятын болады деп болжайды талдамашылар.

Қазақстан Сүт одағының деректері көрсетіп отырғанындай, отандық өндірушілер нарыққа, ең алдымен айран, қаймақ, пастеризацияланған сүт, май, өңделген және тазартылған УНТ сүті өнімдерін шығарады. Сауда желілеріне Ресейден, аздап Украинадан, Беларусьиядан және Қырғызстаннан әкелінетін йогурттар мен десерттердің түр-түрлері көптеп шығарылады.

Қазіргі уақытта ірімшік және сүзбе өндіретін цехтар ашудың болашағы зор, оның мынандай себептері бар:

- Біріншіден, Қазақстанда сүт өнімдерін тұтыну көлемі азаймайды;
- Екіншіден, сүт өнімдерін барлығы тұтынады, алайда барлық ұйым бірдей сапалы тауар ұсына алмайды;
- Үшіншіден, кәсіпорын халықты экологиялық таза өніммен жабдықтайтын болады.

Облыста бизнестің осы түрін ашу үшін барлық мүмкіндік бар. Жамбыл облысы Республикада мал басы бойынша жетекші орынды иеленуде. Өндіріс үшін шикізатты (сүтті) Жамбыл облысының халқы мен шағын және орта кәсіпорындарынан сатып алу жоспарлануда. Шикізаттың бағасы маусымдық сипатта, қыста барынша жоғары, жазда барынша төмен болады.

1. Жобаның тұжырымдамасы

Жобаның тұжырымдамасы ірімшік және сүзбе өндіретін цех ашуды қарастырады.

Кәсіпорын қызметінің мақсаттары сүт өнімдерін, соның ішінде ірімшік және сүзбе, сондай-ақ пастеризацияланған сүт және қаймақ өндіру және сату болып табылады.

Жоспарланған кәсіпорынның нысаналы тобы өнімдерді тұтынушы орташа табысы бар тұрғындар болып табылады.

Компанияның басымдығы өндірісте тек қана таза сүтті және табиғи шикізатты пайдалану, жартылай фабрикаттар мен басқа да қоспаларды пайдаланбау болып табылады, ол өнімнің дәмдік сапасына оң әсер ететін болады.

Цех шығаратын негізгі өнімдер мыналар болып табылады:

Өндірістік цех жалпы алаңы 150 шаршы метр орын-жайда орналасатын болады.

Осы бизнес-жоспарда жоспарланған кәсіпорынның айналымын ескере отырып қызметті жауапкершілігі шектеулі серіктестік шеңберінде жүзеге асыру ұсынылады.

Бұл бизнес-жоспар басшылыққа алынатын соңғы нұсқа емес, тек осындай бизнес-идеяны дамытудың әлеуетті мүмкіндігі ғана болып табылады. Сондықтан да осы жобаны іске асырған кезде сату бағдарламасы сияқты инвестициялық шығындар тізбесіне тиісті жабдықтарды қосу жолымен шығарылатын өнімнің түр-түрін де өзгертуге болады. Шығарылады деп жоспарланған өнімнің бәсекелестік басымдықтарын, сондай-ақ сатып алынатын жабдықтардың айырықша ерекшеліктерін барынша ашып көрсету қажет

2. Өнімнің (қызметтердің) сипаттамасы

Бұл ретте, кәсіпорын түсімінің көп бөлігі қатты ірімшікті сатудан түсетін болады. Ірімшік – жоғары құнды, кеңінен танылған сүт өнімі. Әр түрлі ірімшіктер көптеген ұлттың ұлттық тағамының құрамына кіреді.

❖ Ірімшік төрт негізгі түрге бөлінеді:

- қатты, (российский, голландский, швейцарский және басқа);
- жартылай қатты (российский, голландский, швейцарский рокфор және басқа.);
- жұмсақ (любительский, славянский и др.);
- тұзды (сулугуни, фермерский, имеретинский, брынза, және басқа.).

Осы түрлер өз кезегінде жекелеген кіші түрлерге және топтарға бөлінеді. Тұтыну өлшемдері негізге алынатын жіктемесі бар, осылайша, ірімшіктеді дәстүрлі және экзотикалы деп бөлуге болады.

Біз үшін танымалы қатты және балқытылған түрі ғана емес, сонымен бірге дайындау технологиясы, сондай-ақ, әдетте, бағасы да жоғарысы болады.

Біз үшін танымалы қатты және балқытылған түрі ғана емес, сонымен бірге дайындау технологиясы, сондай-ақ, әдетте, бағасы да жоғарысы болады.

Қатты ірімшік дегеніміз қайнатылған және қайнатылмаған тығыздалған ірімшікті білдіреді. Міне, солар ғана қандай дүкеннің болмасын базалық түр-түрін құрайды және тұтынылуы жағынан бірінші орында тұрады.

Қатты
ірімшіктер

Бұл ірімшіктің қатты қабыршақтары және тығыз нәзік сары түсті негізгі массасы болады. Қайнатылмаған тығыздалған ірімшікті дайындау процесінде алынған ірімшік массасын сүзіп алып, ұсақтап, қалыптарға құяды, содан соң сарысудан тазарту үшін тығыздайды.

Қайнатылмаған
тығыздалған
ірімшіктер

Мұндай ірімшіктердің көлемі үлкен, сырты ақшыл түсті, ірімшіктің массасы ақшыл-сары түсті, көпшілік жағдайда ортасында тесіктері болады. Тығыздалған қайнатылған ірімшіктер сауылғаннан кейін түні бойы тұрған және таңертеңгі жаңа сауылған сүтпен араластырылған кешкі сүттен жасалады.

Қайнатылған
тығыздалған
ірімшіктер

Ірімшіктің осы тобы жұмсақ бірқалыпты консистенциялы болады, олар жұпар иісті, ерекше дәмді болады. Ерітілген ірімшіктер бір немесе бірнеше түрлі тығыздалған ірімшікті еріту арқылы алынады, оған сүт, май және қаймақ қосылады.

Ерітілген
ірімшіктер

Бұл бөлімге элиталы және қосымша топтарға жататын барлық ірімшіктер кіреді. Бұл, әдетте, ірімшіктің қымбат түрлері болып табылады.

Экзотикалық
ірімшіктер

- Ірімшіктің элиталы және экзотикалық сорттарын өндіруде бірінші орынды Франция иеленеді. Француздар ірімшіктің 400-ден астам түрін шығарып қана қоймай, сонымен бірге ірімшікті тұтынуды ерекше мәдениетке, тіпті діни сенімге айналдыра білулерімен ерекшеленеді. Қазіргі уақытта нарықты ірімшіктің негізгі топтарымен толықтыру белгіленуде. Халық жаңа дәмді, жоғары сапаны іздестіре бастады. Осы кезде ірімшіктің негізгі түрін элиталы және қосымша топтар ауыстыра бастады. Бұған экономикалық дамыған өңірлерде ірімшіктің көгерген түрлеріне деген сұраныстың туындауы дәлел болуда.
- Ірімшік жоғары тағамдық және емдеу-диеталық қасиеті бар дәстүрлі белокты қышқыл өнім түрі болып табылады. Ол пастеризацияланған таза немесе майы алынған сүтті ашыту және алынған қою өнімнен сарысуының бір бөлігін ағызып тастау жолымен жасалады. Қайнатылмаған сүттен жасалған ірімшікті міндетті түрде термикалық өңделуі тиіс өнімдер (варениктер, ірімшік және басқа) әзірлеу, сондай-ақ ерітілген ірімшіктер өндірісі үшін пайдалануға болады.

3. Өндірістер бағдарламасы

- 1- кестеде өндірістің жылдар бойынша жоспарланған бағдарламасы берілген

Көрсеткіш, тн.	2016	2017	2018 - 2022
Сүтті қайта өңдеу көлемі	269	831	936
Нормаға келтірілген пастеризацияланған сүт (3,2%)	72	222	250
Қаймақ (30%)	6	18	20
Жартылай майлы ірімшік (9%)	2	7	8
Қатты ірімшік	18	55	62

2-кесте - Цех өнімдері мен шикізатқа жоспарланған бағалар, тг.

Сату бағдарламасы жасалған келісімшарттар жолымен, маркетингтік зерттеулер, сондай-ақ жарнамалық акциялар арқылы жүзеге асырылатын болады.

Цех өнімдері мен шикізат бағасы	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Орта.
Нормаға келтірілген пастеризацияланған сүт (3,2%)	116	116	116	116	116	116	116	116	116	116	116	116	116
Қаймақ (30%)	625	625	625	625	625	625	625	625	625	625	625	625	625
Жартылай майлы ірімшік (9%)	536	536	536	536	536	536	536	536	536	536	536	536	536
Қатты ірімшік	759	759	714	714	670	670	625	625	670	670	714	759	696
Сүт – шикізат	55	55	50	45	45	40	30	35	40	45	50	55	45

Өнімінің бәсекелестік, құны мыналардан құралады:

- барынша төмен өзіндік құннан, бұл бәсекелестік бағаны белгілеуге мүмкіндік береді;
- табиғи шикізаттан ((ауыстыратындардың болмауы) аз қосындылар санынан.
- Сату бағдарламасын есептеген кезде инфляция назарға алынған жоқ, өйткені инфляцияға байланысты бағаның көтерілуі кәсіпорын қызметтері бағасының ұлғаюына әсер ететін болады.
- Шикізаттың бағасы маусымға байланысты болады, қыста – барынша жоғары, жазда – барынша төмен. Қатты ірімшікке маусымдық ауытқулар қарастырылған. Қалған өнімдердің бағасы бір деңгейде жоспарланған.

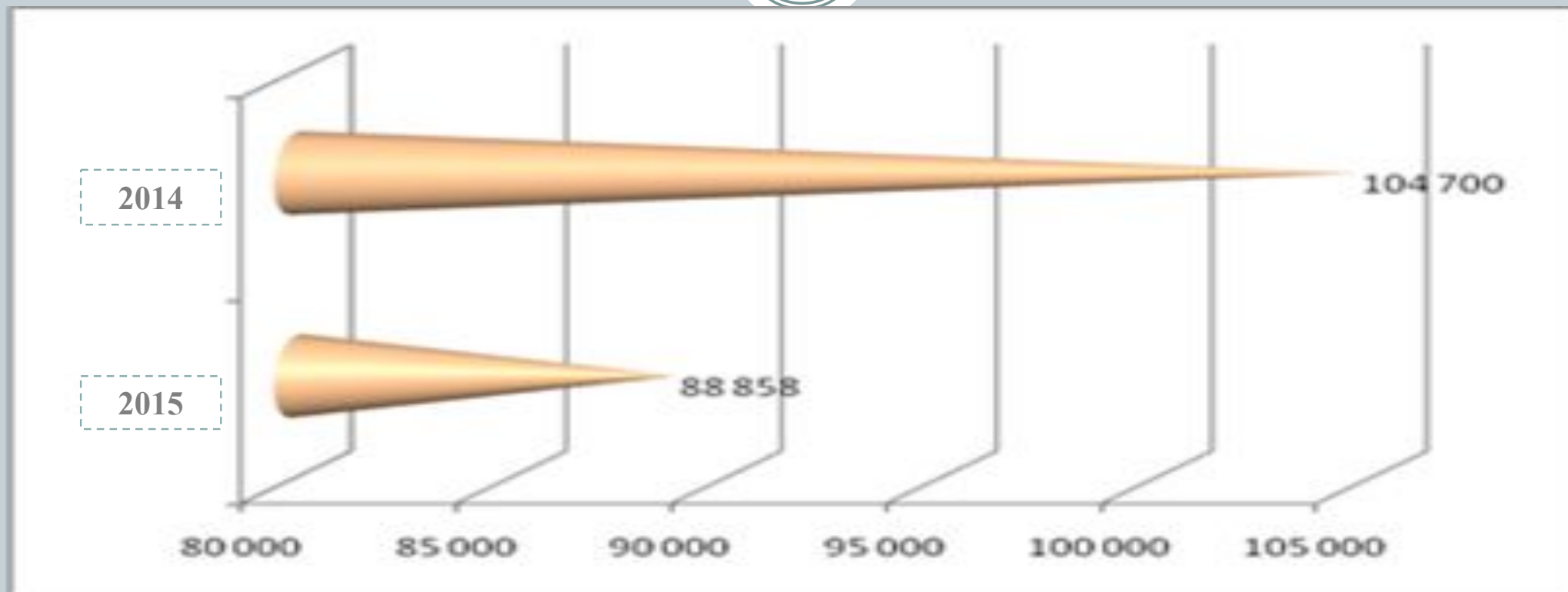
4. Маркетингтік жоспар

4.1 Өнімдер (қызметтер) нарығының сипаттамасы

- Ағымдағы жылы жалғасып отырған қаржы-экономикалық дағдарысқа қарамастан Қазақстанда қайта өңделген мал шаруашылығы өнімдері өндірісінің өсіп отырғаны байқалады.
- 3-кесте – ҚР 2014-2015 жж. 10 айында мал шаруашылығы шикізатын қайта өңдеу өнімдері өндірісі

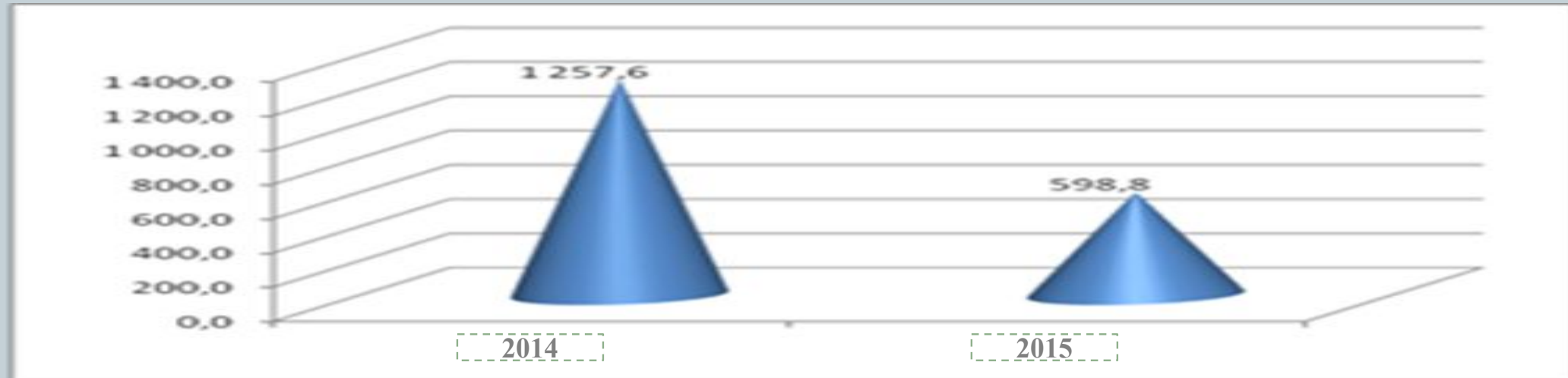
Өнімнің атауы	Өндіріс			Импорт			Ішкі тұтыну импортының үлесі. %	
	2014	2015	%	2014	2015	%	2014	2015
Шұжық бұйымдары	33 550	34 353	102,4	20 951,4	12 406,2	59,2	38,4	26,5
Ет және ет консервілері	4 511	7 467	165,5	3 329,6	1 699	51	42,9	19,3
Өңделген сұйық сүт және кілегей	193 438	241 693	124,9	38 819,7	35 259,3	90,8	16,7	12,7
Ұнтақ сүт	2 769	2 294	82,8	10 028,6	11 434,7	114	89,1	83,3
Сары май	13 048	10 514	80,6	8 825,5	4 578,9	51,9	40,4	30,4
Ірімшік және сүзбе	11 446	12 536	109,5	20 201,3	17 533,2	86,8	66,5	59,5
Қоюлатылған сүт және кілегей	7 978	7 590	95,1	36 132,8	18 645,9	51,6	82,9	72
Қышқыл сүт өнімдері	80 432	93 236	115,9	29 346,8	21 503,2	73,3	26,8	18,8
Балмұздақ	11 522	13 238	114,9	10 111,3	8 013,2	79,2	47,3	38

● 1-сурет - Қазақстан Республикасында 2014-2015 жж. қаңтар-қараша айларындағы сүт өнімдерінің өндірісі, ақша түрінде, млн. теңге

Суретте көрсетілгеніндей, 2015 жылы сүт өнімдерін өндіру 2014 жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 15 842 млн. теңгеге (немесе 15,1 %) ұлғайды және 104 700 млн. теңгені құрады.

2-сурет - ҚР-да 2014-2015 жж. 10 айындағы ірімшік және сүзбе экспорты, тонна

Сүт өнімдерін тұтынуға әсер ететін факторлардың бірі оның бағасы болып табылады. Тұтыну бағасы сатып алушыны оның табысының деңгейіне және бәсекелестік ортаны қалай қабылдауына байланысты қанағаттандыра алады. Әдетте, бәсекеге қабілеттілік бәсекелестер тауарларының бағасынан айырмашылықта болатын тауарды барынша төмен бағамен сату есебінен ұлғайды. Қазақстанның қалаларындағы ірімшік пен сүт өнімдері бағасының орташа көрсеткіші 3-кестеде келтірілген.

4-кесте - Қазақстан қалаларындағы әр түрлі өндірушілердің ірімшік пен басқа да сүт өнімдерінің бағалары

Өндіруші ел	Сусындардың атауы	Көлемі	Бағасы	Фирма
Қазақстан	«Голландский» қатты ірімшігі	1 000 г.	1 600 тг	
Қазақстан	«Сметанковый» қатты ірімшігі	1 000 г.	1 400 тг	
Қазақстан	«Жаксы» қатты ірімшігі	1 000 г.	1 200 тг	
Ресей	«Плавыч» балқытылған ірімшігі	1 000 г.	700 тг	«Плавыч» ТПК ЖШҚ
Ресей	«Охотничий» балқытылған ірімшігі	1 000 г.	800 тг.	
Қазақстан	Қаймақ	500 г.	257 тг.	«Компания ФудМастер» АҚ
Қазақстан	Айран	550 г.	153 тг.	«Компания ФудМастер» АҚ
Қазақстан	Дәнді сүзбе	200 г.	199 тг.	А «Компания ФудМастер» АҚ
Қырғызстан	Йогурт	450 г.	140 тг.	«Бишкексут» ААҚ
Қырғызстан	Био - айран	450 г.	126 тг.	«Бишкексут» ААҚ
Қырғызстан	Ряженка	450 г.	151 тг.	«Бишкексут» ААҚ
Қырғызстан	Сүзбе	200 г.	132 тг.	«Бишкексут» ААҚ
Қазақстан	Қаймақ	200 г.	91 тг.	«КМК» «Нетиже» Сүт фабрикасы ЖШС
Қазақстан	Айран	1 000 г.	137 тг.	«КМК» «Нетиже» Сүт фабрикасы ЖШС
Ресей	Йогурт	400 г.	156 тг.	«Вимм – Билль – Данн» ААҚ
Қазақстан	Тәтті қышқыл сүт сусындары	500 г.	112 тг.	«ДЕП» ЖШС
Қазақстан	Йогуртты қышқыл сүт сусындары	290 г.	134 тг.	«Danone Berkut» ЖШС

Негізінен, Қазақстан дүкендерінің сөрелерінде қазақстандық өндірушілердің өнімдері болады, олардың бағасы өнімді тасымалдаудың қосымша шығыстары салдарынан осындай шетелдік өнімнің бағасынан төмен болады.

2010 жылы Қазақстанда өңделген сұйық түрінде тұтыну үшін 241 693 тонна сүт өндірілді.

5-кесте - ҚР-ның табыстары әр түрлі халқының сүт өнімдерін тұтынуы

Өнімнің атауы	Тұтыну, %, халықтың жан басына орташа табысына байланысты, айына мың тенге					
	до 7	от 7 до 20	от 20 до 40	от 40 до 60	от 60 до 80	свыше 80
Таза сүт	98	93	90	88	70	60
Қышқыл сүт өнімдері	65	70	70	70	50	50
Йогурт	10	15	30	35	40	40
Сүзбе	14	15	17	17	18	15
Қаймақ	12	17	17	20	25	35
Ірімшік	2	4	7	13	14	12
Маңыздандырылған	4	8	8	12	13	20
Қоюлатылған сүт пен кілекей	5	6	10	12	14	27
Балмұздақ	1	4	7	12	16	12

4-кестеде келтірілген деректер көрсеткеніндей, отбасының табысы ұлғайған сайын таза сүт пен қышқыл сүт өнімдерін тұтыну азаяды, сүзбені тұтыну өзгеріссіз қалады, қалған барлық сүт өнімдерін тұтыну өседі. Қазақстандықтардың ірімшікті жылдық тұтыну үлесі жалпы сүт өнімдерін тұтыну көлемінің 52 % құрайды. Бұл ретте осы көлемнің басым бөлігі шетелдік өндірушілердің үлесіне тиеді. Сарапшылар жағдайды қуатты жергілікті сүт-тауар фермаларының жеткіліксіздігімен түсіндіреді.

4.2 Негізгі және әлеуетті бәсекелестер

Кәсіпорынның негізгі бәсекелесі Жамбыл облысының ірімшік және сүзбе өндіретін кәсіпорындары болып табылады.

6-кесте – Жамбыл облысындағы ірімшік және сүзбе өндіретін негізгі компаниялар

Кәсіпорынның атауы	Өндіріс	Мекенжайы
«МЕРКЕНСКИЙ СЫРЗАВОД» ЖШС	Ірімшік және қышқыл сүт өнімдері өндірісі	Жамбыл обл., Мерке ауданы, Ойтал кенті, Ленин көшесі, 1
«ДАНЕГУЛЬ» ЖШС	Қышқыл сүт өнімдері өндірісі	Жамбыл обл., Тараз қаласы, Исатай көшесі, 76
«ГАЛЕНИКА» ЖШС	Сүт өнімдері өндірісі	Жамбыл обл., Тараз қаласы, Жұбанышев көшесі, 2
«АСТАНА САМСОН» ЖШС	Қышқыл сүт өнімдері өндірісі	Жамбыл обл., Тараз қаласы, Панфилов көшесі, 38

Кәсіпорынның бәсекелестер алдындағы негізгі басымдығы мыналар болып табылады:

Өнімнің салыстырмалы төмен бағасы;

Өнімнің жоғары сапасы;

Өндірісте тек қана таза сүт пен табиғи шикізатты пайдалану;

Жартылай фабрикаттар мен басқа да қоспалардың болмауы, бұл өнімнің дәмдік сапасына оң әсер ететін болады.

4.3 Нарықты дамытудың болжамды бағасы, күтілетін өзгерістер

2015 жылдың бірінші жартыжылдығының қорытындылары бойынша ауыл шаруашылығы өнімі өндірісінің өсуі 3,1%-ға негізделген, бұл мал шаруашылығы көрсеткіштерінің 3,3% ұлғаюына байланысты болды. Саланың осылайша өсу қарқыны мемлекеттің, соның ішінде «ҚазАгро» Ұлттық холдингінің барынша қолдауымен қамтамасыз етілді. Ішкі нарықта бағаның өсуін ұстап тұру және тиісті инфляциялық күтулер үшін отандық тауар өндірушілер тамақ өнімдерін өндіру көлемін ұлғайтуда.

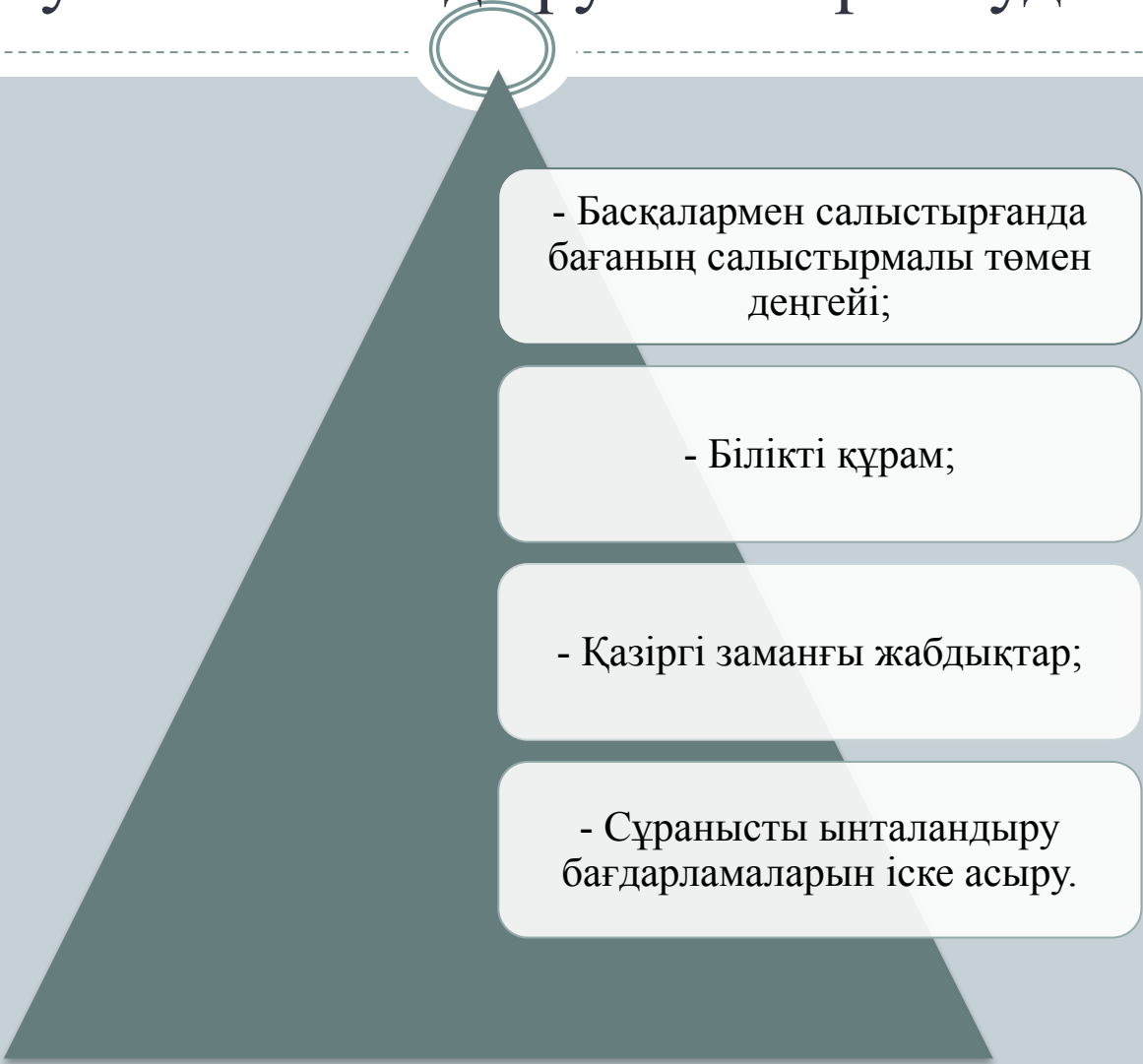
Сүт және сүт өнімдері өндірісі әлемде осы жылы 2%-ға ұлғаюы мүмкін. ФАО сарапшылары бірінші жартыжылдықтағы деректерге жасалған талдаудың негізінде осындай қорытындыға келіп отыр. Осы беделді ұйымның шілдедегі зерттеулеріне сәйкес барынша жоғары өсу Оңтүстік Жер шары елдерінде, ең алдымен Жаңа Зеландия мен Австралияда күтілуде. Соңғы жылдары ЕО елдерінде сүтті қайта өңдеу және таза сүт пен қышқыл сүт сусындарын, ірімшікті, қоюлатылған және ұнтақ сүтті, майды және т.б. өндірудің өсу қарқыны байқалуда. Шығарылатын қышқыл сүт өнімдерінің түр-түрі едәуір кеңейді, олардың сапасының деңгейі артты, өндіру көлемі өсті. Бүгінде Қазақстанда ет-сүт және көкөніс-жеміс өнімдерін шығаратын ауылдық кооператив жұмыс істеуде, үш жылдан кейін олардың саны 450-ге жетеді деп жоспарлануда.

4.4 Маркетинг стратегиясы

- Жобаланатын цехтың негізгі мақсаты нарыққа ену және онда одан әрі тұрақтап қалу болып табылады. Қазақстандағы жоғары сапалы өнім шығарады деп күтілетін ең жоғары технологиялы және заманауи зауыттардың бірі ретінде жаңа кәсіпорынды жайғастыру жоспарлануда.
- Жылжытудың негізгі әдісі ретінде мүдделі нысаналы топтарға тікелей жарнамалауды пайдалану қажет. Бұл үшін мыналарды қолдануға болады:
  - зауыт туралы жарнамалық материалдарды және оның өнімдері бойынша жарнамалық-техникалық құжаттамаларды тарату;
  - жергілікті және республикалық маңызы бар арнайы басылымдарда зауыт өніміне арналған жарнамалық-ақпараттық мақалалар дайындау.
- Бұл ретте компанияның қабылданған жайғастыруға сәйкес келетін бейнесін құру факторының маңызы кем емес, бұл үшін PR – қажетті қоғамдық пікірді қалыптастыру құралын тиімді пайдалану қажет. Соның ішінде арнайы жарнама басылымдарында жарнамалық-ақпараттық мақалалар дайындаудың тиімділігі зор.

Мынадай сәттерді ескере келе сұранысты қалыптастыру және өткізуге ынталандыру жоспарлануда:

- Басқалармен салыстырғанда бағаның салыстырмалы төмен деңгейі;

- Білікті құрам;

- Қазіргі заманғы жабдықтар;

- Сұранысты ынталандыру бағдарламаларын іске асыру.

5. Техникалық жоспарлау

5.1 Техникалық процесс

Ірімшік өндіретін заманауи фабрикаларда жаңа технологиялар пайдаланылады. Технологияны жетілдіру жоғары сапалы, таза өнім алуға мүмкіндік береді.

Ірімшік өндіру технологиясының сипаттамасы

Ірімшік дайындаудың барлық процесін 6 негізгі кезеңге бөлуге болады:

1. Қайнату. Процестің мәні сүтті жоғары температураға дейін қыздыруда. Сол кезеңде қандай сүттің пайдаланылғанына байланысты ірімшікте өзінің ерекше сипаттамасы пайда болады.
2. Іртуі. Сүт (обрат) мәйек немесе сүт ұйытқысын қосу арқылы ірітіледі. Нәтижесінде қою масса сұйықтан (сарысудан) бөлінеді.
3. Ағызу. Бұл кезеңде сарысуды ірімшік массасынан айырады. Кейбір жағдайда процесті тездету үшін ірімшік массасын қыздырады. Нәтижесінде қажетіне қарай массаға болашақ ірімшікке дәм беретін дәмдеуіштер, қоспалар және басқа да ингредиенттер қосылады. Бұл кезең алынатын ірімшіктің құрылымы мен дәмін қалыптастырады.
4. Тығыздау Бұл кезеңде ірімшік арнайы қалыпқа салынады және тығыздалады.
5. Тұздау. Ірімшік массасын не тұздайды не әсер беру үшін тұзды ерітіндіге салады,
6. Пісіп жетілуі. Бұл кезеңде ірімшікті сақтау орнына немесе пісіп-жетілу үшін басқа да арнайы орын-жайға апарды, сол жерде оны мұқият баптайды.

Сүзбені өндіру технологиясы мынадай кезеңдер бойынша жүреді:

- 1. Шикізатты қабылдау және оның сапасын бағалау.
- 2. Сүтті қыздыру және айыру.
- Бұл кезең пластинкалы қыздыру-салқындату қондырғысында жүргізіледі, онда сүт 37- 40°C температураға дейін қыздырылады, содан кейін кілегейін бөлетін сеператорға жіберіледі. Осының бәрі сеператордан өткізу ережелері бойынша жүргізіледі.
- 3. Нормаланған сүттің қосындыларын жасау.
- Сүзбені 18,9% және 5% МДЖ-де өңдеген кезде МДЖ және ылғалдығы бойынша стандартты өнімді қамтамасыз ету үшін нормаланған қосындыдағы МДЖ мен белоктың арасындағы арақатынасты дұрыс белгілеу мақсатында сүтті нормаға келтіреді.
- 4. Нормаланған немесе майы алынған сүтті қыздыру және салқындату.
- Нормаланған немесе майы алынған сүт 15 - 20с ұстай отырып, қыздыру және салқындату қондырғыларында 78- 80 °С температураға дейін қыздырылады. Содан соң сүт ұйытылу температурасына дейін салқындатылады.

5.2 Ғимараттар мен құрылыстар

Кәсіпорынның өндірістік қуаты сатып алу жоспарланып отырған жалпы алаңы 150 шаршы метр өндірістік цехта жасалатын болады, өйткені орын-жайды жалға алған кезде үнемі жалдау шартының бұзылу тәуекелі қатар жүреді, бұл ретте жабдықтарды қайтадан орналастыру (бұзу, тасымалдау, құрастыру) қосымша қаражатты қажет етеді.

5.3 Жабдық және инвентарь (техника)

- Ірімшік өндірісі үшін негізгі жабдық мыналар:
- Ірімшік дәнін дайындайтын аппарат
- Кезеңдік әсер ететін аппараттың екі түрі қолданылады: ірімшік ванналары және ірімшік жасаушылар (қазандықтар). Осы екі түрге бөлу бірқатар жағдайларда шартты болып табылады – сыйымдылығы 10 м³ және одан жоғары аппараттар, әдетте, ауқымды ванналар мен қазандықтар болып табылады.
- Ірімшік дәнін дайындайтын заманауи аппарат, түріне қарамастан, мынадай белгілерімен сипатталады:
  - - жабық ыдыс;
  - - ыдыс пен құралдың ішкі бетіндегі орталықтандырылған бұзылмайтын жуғыш;
  - - алынбайтын әмбебап кескіш-араластырғыш аспап;
  - - берілген сарысу санын автоматты түрде іріктеу;
  - - ірімшік дәнін дайындау операцияларын бағдарламалық басқару (уақыт бойынша).

Ірімшікті қалыптау және тығыздау аппараты.

Заманауи қалыптау аппараты негізгі құрамды бөліктерден тұрады: асты жылжымалы (пластина немесе ленталар) ыдыс, тығыздау тетіктері, қалыпталған ірімшікті бөлшектеп кесу құрылғысы.

Сондықтан да қалыпқа салу және тығыздайтын дәстүрлі аппараттармен қатар осы операцияларды бірге атқаратын машиналар да жасап шығарылуда.

Ірімшікті қалыпқа салу және тығыздау сатысын қалыпқа салу және тығыздау процестерінің арасында нақты айырмашылық жоқ біртұтас процесс деп қарастыру қажет.

Ірімшікті тұздау жабдықтары

Ірімшікті тұздаудың негізгі тәсілі контейнерлер мен жүк көтеру тетіктерін (таль, кран-білік және т.б.) пайдалана отырып тұзды бассейндерде тұздау болып табылады. Бұл жағдайда ірімшікті контейнердің сөрелеріне тиеу және одан түсіру, контейнерді бассейнге түсіру және одан шығару механикаландырылған түрде жүргізілуі мүмкін.

Ірімшіктің пісіп жетілуі, сақтау және өңдеу үшін қажетті жабдықтар

7-кесте - Ірімшік және сүзбе өндірісі үшін қажетті жабдықтар тізбесі

№	Атауы	дана
	ИПКС-0101 сүтті қайта өңдеу үшін шағын-зауыттар	
1	Сүтті есепке алу мен сүзу үшін қажетті жабдықтар жиынтығы ИПКС-0121-6000УФ, есепке алу өндірі. 12000 л/с, сүзу өндірі. 6000 л	1
2	ИПКС-017-ОНЦ-2,0/20 орталық сорғышы, өндірі. 2 куб.м/с	2
3	ИПКС-053-1000 ваннасы, көлемі 1000 л	1
4	ИПКС-024-1000(Н) салқындатқыш ваннасы, салқын түрде өндіру 6 кВт, көлемі 1000 л	2
5	ИПКС-013 (Р-1500Р) пастеризациялау жабдығы жиынтығы, тіркелген, өндіріс. 1500 л/с	1
6	Ж5-ОСБ кілегей алынатын сеператор, өндіріс. 1000 л/с	1
7	ИПКС-042 сүт құйғыш аппараты, өндірі. сағатына 1400 пакет	1
8	К-11 ауа компрессоры, қысымы 10 атм, өндірі. 160 л/мин шығарады	1
9	ИПКС-072-200(Н) ұзақ пастеризациялау ваннасы, көлемі 200 л, электрмен жылытылады және автоматты блоппен басқарылады	1
10	ИПКС-011(Н) ұзақ пастеризациялау ваннасы, көлемі 100 л	1
11	ИПКС-025-02 тығыздау тележкасы, көлемі 240 л, механикалы сымды	1
12	ИПКС-122УС қалыптау-орау қондырғысы, өндірі. сағатына 600 стакан	1
13	Электронды Штрих-шағын таразысы, 6-1,2, 6 кг дейін	1
14	ИПКС-075-1,2(Н) жұмыс үстелі, размері 1200x600x850 мм	1
15	Сүттің сапасын бақылайтын зертханалық ыдысытар мен аспаптар жиынтығы	1
16	ИПКС-033СТ-3тоғазытқыш камерасы (орташа температуралы), көлемі 3 текше м, -10 –нан +8°С дейін	1
17	ИПКС-011-150/3(Н) ұзақ пастеризациялау ваннасы (ашыту), ушаттың біреуінің көлемі 22 л, ушат саны 2 дана.	1
18	ИПКС-0122(Н) циркуляциялы жуу жабдығының жиынтығы, жуу ерітіндісін босату өнімділігі 6 текше м/с	1

	ИПКС-0116 жұмсақ және қатты ірімшік өндірісі үшін жабдықтар жиынтығы	
1	Сүтті есепке алу мен сүзу үшін қажетті жабдықтар жиынтығы ИПКС-0121-6000УФ, есепке алу өндірі. 12000 л/с, сүзу өндірі. 6000 л	1
2	ИПКС-017-ОНЦ-2,0/20 орталық сорғышы, өндірі. 2 куб.м/с	2
3	ИПКС-022(Н) ірімшік жасау ваннасы, көлемі 700 л	2
4	ИПКС-072-100(Н) ұзақ пастеризациялау ваннасы, көлемі 100 л, электрмен жылытылады және автоматты блокпен басқарылады	1
5	электрмен жылытылады және автоматты блокпен басқарылады	1
6	ИПКС-053-200 ваннасы, көлемі 200 л	1
7	ИПКС-075-1,2(Н) жұмыс үстелі, размері 1200x600x850 мм	2
8	№335 «Российская» ірімшікті арналған қалып	24
9	ПВ-12 пневматикалық ірімшік үшін тығыздағыш , 12 дана ірімшікта арналған	1
10	ИПКС-024-2000(Н) салқындатқыш ваннасы, салқын өндіргіштігі 12 кВт, көлемі 2000 л	1
11	ИПКС-013 (Р-1500Р) пастеризациялауға арналған жабдықтар жиынтығы, тіркелген, өндірі. 1500 л/с	1
12	ИПКС-122УС қалыптау-орау қондырғысы, өндірі. сағатына 600 стакан	1
13	ИПКС-011-150/3(Н) ұзақ пастеризациялау ваннасы (ашыту), ушаттың біреуінің көлемі 22 л, ушат саны 2 дана.	1
14	ИПКС-0122(Н) циркуляциялы жуу жабдығының жиынтығы, жуу ерітіндісін босату өнімділігі 6 текше м/с	1
15	Весы электронные Штрих-мини 6-1,2, до 6 кг	1
16	ИПКС-073-06-150(Н) бланшировкалау құрылғысы, (термоорналастыру ваннасы) , көлемі 150	1
17	К-11 ауа компрессоры, қысымы 10 атм дейін, өндірі. шығаруы 160 л/мин *	1
18	Henkelman Super Jumbo 350 вакуумды-орау машинасы, өндірі. 2-4 орау/мин, тігісі 1x350 мм, сорғыш 16 текше м/с *	1

Жабдықтың жалпы құны 39 780 мың теңгені құрайды. Жабдықты "Эльф 4М" (РФ). ЖШҚ-дан сатып алу жоспарлануда.

- Сатып алынатын жабдықтың басымдықтары:
- - Өніммен жанасатын барлық бөлшектер 12Х18Н10Т маркалы тат баспайтын болаттан жасалған;
- - Автоматты түрде қолдау, реттеу және бақылау, сондай-ақ пастеризациялау температурасын қағазға тіркеу үшін ИПКС-013БУ(Р) электронды басқару блогымен жабдықталған;
- - Өнімнің басқа түрлерін өндіру үшін жеткізе жинақтау мүмкіндігі.
- *Қажетті техникалар тізбесі:*
- - Сүт таситын машина (тат баспайтын болат) ГАЗ-3309;
- - ГАЗ 3302 "Газель-Бизнес".

6. Ұйымдастыру, басқару және құрам

- Кәсіпорынға директор жалпы басшылық жасайды. Өндіріс бастығы өндірістік құрамның (технолог, электрик, слесарь, жүргізуші) жұмысын бақылайды.
- Кәсіпорынның ұйымдастыру құрылымы төменде келтірілген түрлерден тұрады

3-сурет - Ұйымдастыру құрылымы

7. Жобаны іске асыру

7.1 Іске асыру жоспары

- Осы жобаның іске асуы 2015 жылдың соңынан бастап 2016 жылдың сәуіріне дейінгі кезеңді алатын болады деп болжануда.
  - 8-кесте - Жобаны іске асырудың күнтізбелік жоспары

Іс-шаралар\Ай	2016						
	1	2	3	4	5	6	7
Маркетингтік зерттеу жүргізу және ТЭН әзірлеу	X	X					
Қаржыландыру мәселесін шешу		X	X				
Кредит алу			X				
Орын-жайды жалдау				X			
Құрамды іздестіру				X			
Жабдықты жеткізу құрастыру				X	X	X	
Жарнаманы орналастыру					X	X	X
Жұмыстың басталуы						X	X

7.2 Жобаны іске асыру шығындары

- Инвестициялық шығындар бағасы төмендегі кестеде келтірілген.

9-кесте - 2012 жылға арналған инвестициялық шығындар

Атауы	Сомасы, мың теңге	2012	
		сәуір	мамыр
Өндіріс цехы	8 880	8 880	-
ИПКС-0101 сүтті қайта өңдеу шағын зауыты	20 008	10 004	10 004
ИПКС-0116 жұмсақ және қатты ірімшік өндіретін жабдықтар жиынтығы	19 773	9 886	9 886
Сүт таситын машина (тат баспайтын болаттан) ГАЗ-3309	11 945	-	11 945
ГАЗ 3302 "Газель-Бизнес"	5 908	-	5 908
Барлығы	66 513	28 770	37 743

Жабдықтарды жеткізу құны сол жабдықтың бағасына енгізілген.

8. Пайдалану шығыстары

- Пайдалану шығыстары ауыспалы шығыстардан тұрады.

10-кесте - Бір айдағы ауыспалы шығыстар (негізгі шикізатқа қосымша), ҚҚС-сыз

	Шығыстар нормасы	Өлш. бірлігі	Бағасы, тг.	1 кг үшін, тг.
Сүт				7,0
Орама	1,0	пакет	5	5
Тамақ қоспалары	0,0004	кг	5 000	2
Қаймақ				10,0
Орама	1,0	стакан	6	6
Ашытқы	0,0	пакет	1 500	3
Тамақ қоспалары	0,0002	кг	5 000	1
Ірімшік				8,0
Орама	0,05	орама	150	7,5
Тамақ қоспалары	0,0001	кг	5 000	1
Қатты ірімшік				16,0
Орама	0,2	пакет	48	10
Тұз	0,012	кг.	14	0,2
Тамақ бояулары	0,00003	литр	5 000	0,2
Кальций	0,00033	кг.	266,7	0,1
Ашытқы	0,004	пакет	1 500	6,0

- Ауыспалы шығыстар орамаға және ингредиенттерге арналған шығындардан тұрады.
- Тұрғындар және жақын орналасқан шаруа қожалықтары сүтті жеткізушілер болып табылады.
- Еуропадағы ірі дәмдеуіштерді, функционалдық қоспаларды және шығыс материалдарын жеткізуші «Schaller Leben Smittl Technik» ЖШС тамақ қоспаларын, бояуларын және кальцийді жеткізуші болып табылады. Бүгінгі күнге SLT әлемнің 13 еліндегі тамақ өнеркәсібі кәсіпорындары үшін жетекші әріптес болып табылады.
- Орама материалдарының жеткізушісі орама материалдары мен жабдықтарды шығаратын әлемдегі көшбасшылардың бірі – "Тетра Пак Центральная Азия" болып табылады.

11-кесте – Өзіндік құнның есебі , тг.

Шикізат	Пастеризацияланған сүт	Қаймақ	Ірімшік	Қатты сыр
Сүт	55	297	255	331
Орама	5	6	8	10
Ашытқы		3		6
Тамақ қоспалары	2	1	1	
Тұз				0,2
Тамақ бояулары				0,2
Кальций				0,1
Өндірістік өзіндік құн	62	307	263	347
Тұрақты шығыстар	36	196	168	218
Толық өзіндік құн	99	503	431	565

13-кесте - Еңбекақы төлеу шығыстарының есебі, мың тг

№	Лауазымы	Саны	Жалақы	Есептеуге	ЕТҚ
	Әкімшілік-басқару құрамы				
1	Директор	1	130	130	143
2	Бухгалтер	1	70	70	77
	Барлығы	2	200	200	220
	Өндірістік құрам				
1	Өндіріс меңгерушісі	1	90	90	99
2	Операторлар	8	60	480	528
	Барлығы	9	150	570	626
	Қызмет көрсету құрамы				
1	Жүргізуші	4	70	280	308
2	Жұмысшылар	2	55	110	121
3	Еден жуушы	1	45	45	49
	Барлығы	7	170	435	478
	Қосалқы құрам				
1	Күзетші	3	40	120	132
2	Шаруашылық меңгерушісі	1	60	60	66
	Барлығы	4	100	180	198
	Құрам бойынша барлығы	22	620	1 385	1 522

Еңбекақы төлеу шығыстарының сомасы айына 1 522 т мың теңгені құрайды.

10. Қаржыландыру қажеттілігі

- Жоба бойынша жалпы инвестициялық шығыстар мыналарды қамтиды:

14-кесте - Жобаның инвестициялары, мың теңге

Шығыстар	2016
Негізгі капиталға инвестициялар	66 513
Айналым капиталы	3 000
Барлығы	69 513

Жобаны қаржыландыруды жоба бастамашысының өз қаражаты есебінен сияқты қарыз капиталы есебінен де жүзеге асыру жоспарлануда.

15-кесте - 2016 жылға арналған қаржыландыру бағдарламасы, мың теңге

Қаржыландыру көзі	Сомасы	Кезеңі	Үлесі
Өз қаражаты	20 854	04-05.2012	30%
Қарыз қаражаты	48 659	04-05.2012	70%
Барлығы	69 513		100%

Кредиттеудің мынадай шарттары қабылданды:

16-кесте - Кредиттеу шарттары

Кредит валютасы	теңге
Пайыздық ставкасы, жылдық	12%
Өтеу мерзімі, жыл	6,5
Пайыздарды және негізгі борышты төлеу	ай сайын
Пайыздарды өтеудің жеңілдікті кезеңі, ай	6
Негізгі борышты өтеудің жеңілдікті кезеңі	6
Өтеу түрі	тең үлестермен

17-кесте - Кредит бойынша төлемдер, мың теңге

Сыйақы	12,0%	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Игеру	48 659	48 659						
Капиталдандыру %	2 127	2 127						
Есептеу %	20 664	3 629	5 375	4 359	3 343	2 328	1 312	317
НБ өтеу	50 786	2 116	8 464	8 464	8 464	8 464	8 464	6 348
Өтелді,%	18 537	1 502	5 375	4 359	3 343	2 328	1 312	317
НБ қалдығы	-0	48 670	40 206	31 741	23 277	14 813	6 348	-0

Кредит басында жіберілген қабылданған олқылықтарға сәйкес толық көлемінде
2022 жылы өтеледі.

11. Жобаның тиімділігі

11.1 Cash-flow проекциясы

- Cash-flow проекциясы (Ақша қаражаты қозғалысының есебі. 1-қосымша) нақты ақша ағынын, яғни қолма-қол ақша ағыны (нақты ақша ағынын) мен төлемдерді (нақты ақшаның кетуін) көрсетіп отыр. Есеп 3 бөлімнен тұрады:
- • операциялық қызмет – қызметтің негізгі түрі, сондай-ақ компанияның ақша қаражатының түсімі мен шығыстарын құрайтын өзге де қызмет
- • инвестициялық қызмет — айналымнан тыс активтерді (негізгі құралдар, материалдық емес активтер) және өзге де инвестицияларды сатып алумен, құрумен және сатумен байланысты қызмет түрі
- • қаржылық қызмет — компанияның капиталының және қарыз қаражатының мөшері мен құрамында өзгерістерге әкелетін қызмет түрі. Әдетте осындай қызмет операциялық және инвестициялық қызметті қаржыландыру үшін қажетті кредиттер мен қарыздарды тартумен және қайтарумен байланысты болады.
- Ақша ағынын талдау жобаның жылдар бойынша оң серпінін көрсетіп отыр.

11.2 Пайда мен залалдардың есептері

- Жоспарланған пайда мен залалдардың есебі 2-қосымшада айқарма түрінде көрсетілген.

18-кесте - Рентабельділік көрсеткіштері

Жылдық пайда (5 жыл), мың теңге	8 815
Активтердің рентабельділігі	15%

11.3 Баланс проекциясы

2016 жылғы баланстық есептің коэффициенттері төмендегі кестеде берілген.

19-кесте - Жобаның 5 жылына арналған баланстық есеп коэффициенті

Активтер құрылымындағы негізгі қаражаттың үлесі, 5 жылға	0,6
Міндеттемелерді өз капиталымен жабу коэффициенті, 5 жылға	2,9

Кестеде ағымдағы өтімділік коэффициентінің 0,6 тең екендігі көрсетілген.

11.4 Қаржы индикаторлары

- 13% дисконттау ставкасы кезінде 7 жылға арналған инвестицияланған капиталдың таза дисконтталған кірісі 4 672 мың теңгені құрады.

20-кесте - Жобаның қаржылық көрсеткіштері

Ішкі кірістілік нормасы (IRR)	16%
Ағымдағы таза құны (NPV), мың теңге.	4 672
Жобаның өзін-өзі ақтауы (жай), жыл	4,1
Жобаның өзін-өзі ақтауы (дисконтталған), жыл	5,8

21-кесте - Жобаның залалсыздығын талдау, мың тг.

ПКезең	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Қызметтерді сатудан түсетін кіріс	25 443	79 147	89 236	89 236	89 236	89 236	89 236
Баланстық пайда	-6 025	3 098	8 975	9 997	11 018	12 040	13 040
Қызметтердің толық өзіндік құны	31 469	76 049	80 261	79 239	78 217	77 196	76 195
Тұрақты шығындар	18 825	35 761	34 739	33 717	32 696	31 674	30 673
Ауыспалы шығындар	12 644	40 289	45 522	45 522	45 522	45 522	45 522
Шекті кіріс сомасы	12 799	38 859	43 714	43 714	43 714	43 714	43 714
Пайдадағы шекті түсімнің үлесі	0,503	0,491	0,490	0,490	0,490	0,490	0,490
Залалсыздық шегі	37 421	72 837	70 915	68 829	66 743	64 658	62 615
Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылық қоры (%)	-47%	8%	21%	23%	25%	28%	30%
Залалсыздық	147%	92%	79%	77%	75%	72%	70%

Кесте кәсіпорын үшін залалсыздықтың шегі сату көлемінің 66 743 мың теңге болып табылатынын көрсетеді (2020 жыл).

Қаржылық тұрақтылық қоры 2017 жылы 8 % құрайды, бұдан әрі бұл көрсеткіш өсетін (30% дейін) болады.

22-кесте - Болжамдау кезеңіндегі салықтық түсімдердің көлемі (7 жыл), мың теңге

Салықтың түрі	Сомасы
ҚҚС	36 020
Табыс салығы	10 429
Мүлік пен көлік салығы	983
ЕТҚ салықтар мен міндетті төлемдер	30 098
Барлығы	77 529

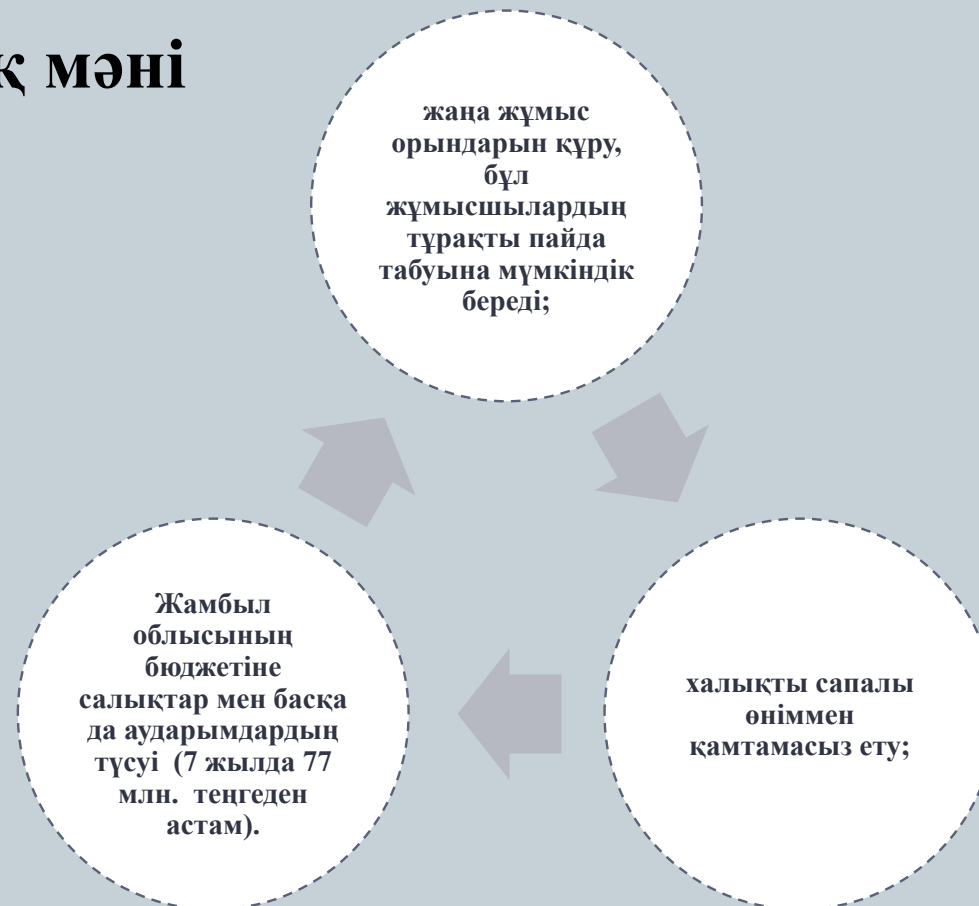
Осы жобаны іске асыру нәтижесіндегі салықтық түсімдердің көлемі 7 жылда 77 529 мың теңгені құрайды.

12. Әлеуметтік-экономикалық және экологиялық әсер

12.1 Жобаның әлеуметтік-экономикалық мәні

- Жобаны іске асыру кезінде мынадай міндеттерді шешу көзделген:

- Жобаны іске асыру нәтижесінде 22 жұмыс орны құрылады. Біліктілікті арттыру жоспарлануда. Шығындарға кадрларды оқыту шығыстары да салынған.

12.2 Қоршаған ортаға әсер

- Мамандар көшеттік газдардың әлемдік антропогендік шығарындысының 2,7% сүт өнімдері өндірісіне келетінін атап көрсетеді. Егер осы сала шеңберінде қосымша ет өндірісін ескеретін болсақ, шығарындылар үлесі 4% дейін өседі, бұл мысалы, әуе тасымалы саласының тигізетін жалпы әсерінен екі есе көп. Сүт саласының көшеттік газдары арасында метанның алатын үлесінің барынша жоғары екені сөзсіз. Метан сүт өндірісінің шығарындыларға жалпы «үлесінің» шамамен 52% құрайды, бұл үлес дамыған және дамып келе жатқан елдер арасында да бірдей болып отыр. Осындай деректер «Сүт секторының көшеттік газдар шығарындысы» есебінде келтірілген, ол сүт және сүт өнімдері өндірісіне байланысты барлық жүйелердің атмосфераға әсерін бағалауға арналған.

Жұмыстың принциптері:

Қазіргі уақытта мамандар үй жануарларының басқа түрлеріне байланысты өндірістері үшін атмосфераға әсерді бағалаумен айналысуда, сондай-ақ сиыр өсірумен байланысты болатын метан шығарындыларын қалайша азайту жолын іздестіруде.

Қазақстан
Республикасының
табиғатты қорғау
заңнамасын сақтау;

- табиғи
ресурстарды тиімді
пайдалану;

- қоршаған ортаға
кері әсерді азайту;

- кәсіпорында
қолданылатын
мемлекеттік нормалар
мен қағидаларды,
технологиялық
регламенттерді,
стандарттар мен
нұсқаулықтарды
сақтау;

- қажетті түзету
және алдын алу
шараларын қабылдай
отырып экологиялық
жағдайға үнемі талдау
жасау.

Кәсіпорын сүтті қайта өңдеумен айналысатын болады,
экологияға аз әсер ететін болады.